

Ibn Sino she'rlari jamlangan "ديوان ابن سينا" (Ibn Sino devoni) asari haqida**Begimqulova Shohsanam***Oriental universiteti Sharq tillari kafedrasida o'qituvchisi***Annotatsiya**

Ibn Sino ijodini o'rganar ekanmiz, uning ijodi juda keng qamrovli va serqirra ekanligiga amin bo'lamiz. Uning asarlarining aniq miqdori ma'lum emas. Ushbu ilmiy ishdan maqsad Ibn Sino devoni va undagi she'riy janrlarni o'rganish va tahlil qilish, ularning g'oyalarini yoritishdir.

Kalit so'zlar: janr, falsafiy qarashlar, bayt, sharhlar, qo'lyozma, tabobat, she'r, she'riyat.

Annotation

Studying Ibn Sino's work, we can be sure that his work is very comprehensive and multifaceted. The exact amount of his works is not known. The purpose of this scientific work is to study and analyze Ibn Sina's work and genre and to illuminate their ideas.

Key words: genre, philosophical views, the stanza, commentaries, manuscript, medicine, poem, poetry.

Аннотация

Изучая творчество Ибн Сино, мы можем убедиться, что его творчество очень обширно и многогранно. Точное количество его работ неизвестно. Целью данной научной работы является изучение и анализ творчества и жанра Ибн Сины, а также освещение их идей.

Ключевые слова: жанр, философские воззрения, строфа, комментарии, рукопись, медицина, поэма, поэзия.

Turli manbalarda Ibn Sinoning she'riy asarlari turlicha nomlar bilan saqlanib qolgan: "ديوان ابن سينا" (Ibn Sino devoni), "الشعار ابن سينا" ("Ibn Sino she'rlari") va "ديوان". Ushbu asarlarning bir necha qo'lyozmalari dunyoning turli kutubxonalarida saqlanib kelmoqda. She'riy asarlarning qo'lyozmalari bir-biridan nafaqat shakl jihatdan, balki ko'chirilish davri bilan ham farq qiladi. Ehtimol, shuning uchun ham hozirgi kunda tadqiq qilinayotgan she'rlarning aniq miqdori ko'rsatilmagan.

Ibn Sinoning Toshkent Davlat Sharqshunoslik Instituti Abu Rayhon Beruniy nomidagi Sharq qo'lyozmalari markazida 15303 inventar raqam ostida saqlanayotgan "ديوان ابن سينا" (Ibn Sino devoni) asari toshbosma nusxasi ham bizgacha saqlangan ma'naviy merosimizning ajoyib namunalaridan biridir. Ushbu toshbosma nusxa Ibn Sino she'rlarining qo'lyozmasi asosida arab sharqshunos olimi doktor Husayn Ali Mahfuz boshchiligidagi 1957-yilda Iroqda nashr etilgan. Asardagi barcha she'rlar arab tilida bo'lib, ular orasida Ibn Sinoning mashhur "Qasidai Ayniyya"si ham o'rin olgan. Devonda hammasi bo'lib 183 bayt ya'ni 366 misra she'r mavjud. Bu turli janrlardagi 27ta saralangan mumtoz she'rlar namunasi. She'rlar taxminan har 20 bayt oralig'ida [F. 41 a] – [F. 41 b], [F. 42 a] – [F. 42 b], [F. 43 a] – [F. 43 b], [F. 44 a] – [F. 44 b], [F. 45 a] shaklida taqsimlangan. Ular mavzu jihatidan ham rang-barangdir. Aynan shu bois biz tarjima va tahlil uchun mazkur devonga tayandik. Tarjimada matn asliyati tilini va uslubini saqlab qolishga harakat qildik, faqatgina tushunish qiyin bo'lgan joylariga matn mazmunidan chiqib ketmagan holda, izoh va qo'shimchalar berishga urindik.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
ديوان ابن سينا

صن السرّ عن كل مستخبر
و حاذر فما الحزم الأ الحزر
اسيرك سرّك ان سنته
و أنت اسير له ان ظهر

Bismillahir rohmanir rohiym
Mehribon va rahmdil Alloh nomi bilan
Ibn Sino devoni

Shayx ur-Rais aytdi(dedi):

Siringni hammaga aytish (oshkor etish)dan ehtiyot bo'lgin. Chunki mulohazali degan so'z – ehtiyotkor bo'lish degandan boshqa narsa emas. Agar siringni saqlasang, u seni asiringdir, agar siring oshkora bo'lsa, sen siringning asiri bo'lib qolasan.

Ibn Sino she'rlarida yoshlarga nasihat qiladi, har bir ishda mulohaza bilan fikr yuritishni, o'ziga do'st sirdosh tanlashda ehtiyot bo'lishni uqtiradi. Ibn Sinoning bunday purma'no nasihatlariga, falsafiy qarashlarga boy she'rlari uning اوج زحل (Zuhul[Saturn]ning eng yuqori nuqtasi)asarida ham ko'plab keltirilgan. Shoirning ham arabiy ham forsiy she'rlarini o'zida jamlagan bu asar O'zR FA fundamental kutubxonasida 19259 inventar raqam ostida saqlanadi. Bu asar Ibn Sino she'rlari jamlangan boshqa asarlardan ko'ra mukammalroq sanaladi. Majmuaning avvalgi qismida 4 g'azal, 5 qit'a, 38 ruboiy, va 2 ta fard hammasi bo'lib 122 bayt ya'ni 244 misra fors-tojikcha she'rlar o'rin olgan. Undagi sara ruboiylar mavzu va g'oya jihatidan mukammal, shoirning teran fikrlari ularga jo bo'lgan:

از قعر گل سیاه تا اوج زحل
کردم همه مشکلات گیتی را حل
بیرون جستم ز قید هر مکر و حیل
هر بند گشاده شد مگر بند اجل

Qora tuproq qa'ridan tortib to Zuhul(Saturn)ning eng baland cho'qqisigacha bo'lgan dunyoning hamma qiyin, mushkul masalalarini hal qildim. Men har qanday makr-u hiyla tuzog'idan qutulib chiqqa oldim. Hamma tugunlar yechildi. Lekin birgina ajal-o'lim tugunini yecha olmadim.

Darhaqiqat, olim o'z davridagi mavjud fan taraqqiyotining barchasini egallaydi. Biroq o'lim haq ekanligi, uni davolashning iloji yo'qligini alohida ta'kidlab o'tadi. Har ikki devondagi boshqa she'rlar tarjimasini va tahlili, ular haqidagi batafsil ma'lumot keyingi ishlarda keltiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.Irisov Abu Ali Ibn Sino - T.: Fan, 1980.
2. An-Naim arabcha-o'zbekcha lug'at, Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti. – T. 2003
3. Ibn Sino ta'limoti fan taraqqiyotida VII xalqaro Ibn Sino o'qishlari. Ibn Sino ruboiylarining o'zbekcha tarjimalari. - Buxoro, 2013.
4. Abu Ali Ibn Sino. Avchi Zuhul. – Dushanbe, Irfon. 1980.
5. Abu Ali Ibn Sino. Lirikalar (tarjimonlar: Sh.Shomuhamedov, J.Kamol, A.Irisov).